

5. B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

5.1 Inleidend

In die vormingsjare van Childs was daar teoloë wat 'n onuitwisbare indruk op hom gemaak het en invloed op hom uitgeoefen het. In die uitwerking van sy kanoniese benadering kan die stemme van hierdie teoloë deurentyd gehoor word. Hier moet daar in die eerste plek gedink word aan Karl Barth. Geen ander teoloog het so 'n groot indruk op Childs gemaak nie. Geen ander naam kom so dikwels voor in die bibliografie van Childs as juis dié van Barth nie. Childs word ook heel dikwels daarvan beskuldig dat hy 'n teologiese kloon van Barth is. Childs verduur vir dieselfde aspekte kritiek as dié waarvoor Barth gekritiseer is.

Om Childs na waarde te beoordeel en te verstaan moet daar na Barth gekyk word en die invloed wat hy op Childs het. Dit is veral ten opsigte van Childs se verhouding met die historiese kritiek wat die invloed van Barth baie duidelik is. Daar is egter ook 'n ander Ou-Testamentikus wat 'n groot invloed op die denkklimaat van Childs uitoefen. Spore van von Rad is orals te sien in die kanoniese benadering van Childs. Die finesse waarmee Childs veral die tradisiekritiek hanteer, is te danke aan die invloed van von Rad. Die verhouding tussen von Rad en Childs word ook onder die loep geneem.

'n Naam wat sinoniem geword het met dié van Childs binne die kanoniese beweging is dié van Sanders. Daar sal gekyk word na die punte van ooreenkoms tussen Sanders en Childs, maar veral ook hulle verskille.

Laastens gaan daar aandag gegee word aan 'n aantal teoloë wat in 'n interessante verhouding met Childs staan. Soos reeds genoem, is daar punte van

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

ooreenstemming tussen Childs en die literêre kritiek. Alhoewel Childs geen waardering vir hierdie benadering gehad het nie, is daar tog heelwat punte van ooreenstemming. In sommige gevalle bied hierdie benaderings perspektiewe om Childs beter te verstaan. Hier word daar spesifiek gedink aan die name van Ricoeur, Gadamer en Jauss. Die sogenaamde Yale-skool, kollegas van Childs by Yale sal ook aan die orde kom. In dié geval sal daar veral gekyk word na die verhouding van Frei en Lindbeck met Childs. In 'n volgende hoofstuk sal daar geargumenteer word dat Childs se metodologie in sekere opsigte inkonsekwent is. Childs se raakpunte met ander bied die moontlikheid dat hy swak punte in sy eie metodologie kan versterk deur van ander teoloë en nie-teoloë oor te neem.

Ten slotte sal die moontlike ooreenkomste tussen Childs en die navolgers van 'n pluralistiese lees van die teks onder die loep geneem word.

5.2 Karl Barth

Gedurende sy doktorsale studies (1950-1954) aan die Universiteit van Basel het Childs in aanraking gekom met die teologiese hermeneutiek van Karl Barth. Childs (1969a:30) gee die volgende persoonlike indrukke van sy kontak met Barth: "I suppose I have been exposed to Barth longer than most people: four years in Basel listening to Barth. And yet I didn't go to hear Barth. I learned later that, of course, he was there. I went to Basel to learn Hebrew grammar from Walter Baumgartel. And yet Barth was there and we all listened to him". Die ontmoeting lei tot 'n blywende indruk op die kanoniese benadering van Childs. "His indebtedness to Karl Barth and the Reformers is greater than his explicit references suggest" (Miller 1971:210). Dit word geïllustreer deur die volgende opmerking: "The Bible is not concerned with transmitting general truths about God, but is the Word of God calling forth a response" (Childs 1985:60). Hierdie aanhaling klink asof dit uit een van die bande

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

van *Kirchliche Dogmatik* geneem is, maar dit kom in der waarheid uit een van Childs se werke.

Beide Childs en Barth se teologie is pogings gebore uit die dialektiese spanning tussen die teologiese en historiese aspekte van die Bybel. Dit is veral ten opsigte van die hoeksteen van Childs se benadering, naamlik die kanon, duidelik.

Barth (1942:109-110) sien die kanon nie as 'n dogmatiese skepping deur die kerk nie, maar eerder as die kerk se erkenning van God se openbaring. Die kanon kan nie los van die kerk gesien word nie. Die kanon gaan volgens Barth (1942:103) hand aan hand met die teologiese inhoud van die teks, asook met sy historiese vorming.

Vir Childs gaan dit soos reeds aangetoon ook om 'n teologiese waardering van die kanon. By sowel Childs as Barth (1942:104) is die hele kanon die geskrewe woord van God en daarom is die kanon vir Barth en Childs die konteks van eksegeese. Childs het soos Barth ook heelwat kritiek verduur vir die prominensie wat aan die kanon gegee word. Childs (1969a:32) het self die volgende geskryf oor die belang wat die kanon vir Barth gehad het: "Barth always complained that one could not get behind the text, that one could not come at Scripture from a context other than the Canonical context as it had been received by the church, that there was no neutral position from which one could start and then somehow make a bridge from neutrality to commitment".

Alhoewel die historiese ondersoek 'n belangrike komponent in die benadering van Barth is, fokus die proses van interpretasie op die presiese woorde soos dit in die teks staan, Childs het Barth hierin gevolg. Barth en Childs (1964:437) gebruik die kanon as vertrekpunt van hulle eksegetiese arbeid. Die Skrif is die enigste bron van objektiewe studie.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

Tussen die eksegetiese arbeid van Barth en Childs is daar groot ooreenkomste. Dit is veral in *Myth and reality* (1960) waarin daar ooreenkomste is. In dié werk is daar instemming met Barth oor die Christelike aard van Ou-Testamentiese eksegeese (Childs 1960:104). Barth lê ook 'n belangrike klem op die finale vorm van die teks. Barth word genoem as een van die oorspronklike formuleerders van hierdie siening. Hy stel dit duidelik dat die teks vir homself moet spreek soos dit geskryf staan. Die teks moet aan die orde kom soos dit staan, alhoewel die pre-historiese ondersoek van die teks ook vir Barth belangrik is. Die historiesiteit van 'n teks moet in eenheid met die teks gesien word, maar dit kan nooit op die voorgrond wees tydens die interpretasie van die teks nie. Dit is steeds belangrik dat die teks gehoor moet word binne die konteks van die kanon.

Childs meen dat een van die redes waarom die eksegeese van Barth vandag nog 'n groot invloed uitoefen, te danke is aan die feit dat hy nie eksklusief op die historiese kritiek staatgemaak het nie. Dit is 'n punt van kritiek teen Barth dat hy nie die historiese kritiek meer ernstig opgeneem het nie. Die historiese kritiek speel 'n ondergeskikte rol by Barth. Dit is wel deel van sy hermeneutiese mondering, maar word nie deur Barth verabsoluteer nie. Uit die aard van die saak is dit vir Childs (1969a:33) nie negatiewe kritiek teen Barth nie, maar 'n winspunt¹. Die verhouding wat Childs met die historiese kritiek het herinner aan Barth se siening. Childs verabsoluteer ook nie die historiese kritiek nie. Dit word egter deur hom op 'n eiesoortige wyse gebruik om op die finale vorm van die teks te fokus. Barth het homself nooit gedistansieer van die historiese kritiek nie. In die praktyk het hy volgens Childs (1960:81-82) egter nie op die historiese kritiek gesteun nie.

¹ As gevolg van Barth en Childs se sentimente ten opsigte van die histories-kritiese metode word hulle altwee as post-krities getipeer.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

'n Ander aspek wat Childs met Barth deel, is Childs se aandrag op die geskiedenis van eksegeese. Barth gee ook heelwat aandag hieraan in sy teologiese arbeid. Smend (1966:236) beskryf dit in 'n artikel oor die post-kritiese eksegeese van Karl Barth as sy "second naivete".

Barth, soos Childs, fokus op die eksakte woorde van die teks self. Barth se belangstelling is 'n teologiese een en om dit te verseker moet 'n teks gelees word binne die konteks van die Ou en die Nuwe Testament. Childs, soos Barth (1939:492-494), meen dat enige wetenskaplike poging om agter die teks in te kom tot 'n teologiese negering van die teks lei. Die bewondering wat Childs vir Barth het, kom duidelik na vore as Childs (1969a:31) sê dat Barth byna onaangeraak is deur die kritiek teen die Neo-ortodoksie. Childs (1984a:66-70) sou ook meermale as apologet van Barth optree en veral iemand soos Barr daarvan beskuldig dat hy Barth nie reg verstaan nie.

Childs en Barth lê klem op die hegte verhouding wat daar bestaan tussen die Skrif en die geloofsgemeenskap. Teologie is die wetenskap wat hom besig hou met die verkondiging van die kerk. Die hoofsaak van die teologie is daarom volgens Barth om hom altyd besig te hou met die voorbereiding van die prediking. Childs beklemtoon dit dat die taak van die teologie altyd is om die Skrif weer relevant te maak vir die kerk. In 'n resensie van Schmitt (1978:235) toon hy aan dat die invloed van Barth in die meeste van Childs se werke gevind kan word. Markus Barth (1971:353) toon in 'n artikel dat daar 'n groot affiniteit vir die eksegeese van sy vader by Childs teenwoordig is. Sowel Childs as Kraus toon 'n groot bewondering vir die werk van Barth. Dit was een van die groot punte van kritiek wat Childs (1970a:110) teen die *Biblical Theology Movement* gehad het dat die eksegeese van Barth deur hulle misverstaan is.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

Dit is moontlik dat Childs ook via die werk van von Rad deur Barth beïnvloed is. Dit is ook duidelik dat Childs nie net in 'n bepaalde fase deur Barth beïnvloed is nie, maar ook in sy resente werke kan die invloed van Barth waargeneem word. 'n Voorbeeld hiervan is in sy teologie as hy 'n tema soos *Male and female as a theological problem* hanteer. Dit is veral die *analogia fidei* van Barth wat hier na vore kom (Childs 1985:188). In die resente werk van Childs (1992) verwys hy meer kere na Barth as na al die ander teoloë wat ook 'n invloed op hom uitgeoefen het soos von Rad, Eichrodt en Zimmerli.

Scalise (1980:103) maak die opmerking dat die benadering van Childs in 'n groot mate 'n verlenging is van die teologie van Barth. Hy toon aan dat daar in die kritiek teen Childs 'n aantal Barthiaanse temas is wat telkens na vore kom. Dit is veral die volgende: (1) Die Bybel as bron van die openbaring. (2) Kritiek teen die eksistensiële hermeneutiek. (3) Die verwerping van antroposentriese teologie. Die Barthiaanse temas by Childs kom veral na vore in die kritiek van Barr, Sanders en Brueggemann. Hierdie kritiek word later hanteer.

Daar is egter ook verskille tussen Barth en Childs. Dit is veral oor die komplekse onderwerp van die rol wat geskiedenis binne die eksegeese speel dat hulle van mekaar verskil. Reeds in *Myth and reality* lewer Childs (1960:101) in dié verband kritiek op Barth: "Although he (Barth) attempts to do justice theologically to history, in practice his history tends to lose its earth-bound qualities. One can seriously question whether Barth has resolved the problem of history or merely avoided it". Dit word deur Sanders (1976c:286) genoem dat die spanning wat daar bestaan tussen die historiese kritiek en die teologiese aspekte in die benadering van Childs, te wyte is aan die invloed van Noth en Barth respektiewelik op sy benadering. Barth laat ruimte vir 'n historiese lees van die teks, maar as eerste stap van sy eksegeese. Childs soos reeds aangetoon, maak gebruik van die resultate van die historiese

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

kritiek in 'n vroeë stadium van sy eksegeese. Anderson (1981:14-15) maak ook melding van die spanning tussen Barth en die histories-kritiese aspekte van Childs se benadering. Childs maak meer van die resultate van die histories-kritiese metode as wat dit met Barth die geval is.

Sowel Barth as Childs se benaderings is gebore uit die smeltkroes van die spanning wat daar tussen historiese en teologiese aspekte van die Bybel bestaan. Dit moet gesien word as die raamwerk vir die groot ooreenkomste tussen die twee. Barth het 'n onuitwisbare invloed op die benadering van Childs gehad.

5.3 G. von Rad

Die Ou-Testamentikus von Rad het ook 'n invloed op die benadering van Childs gehad. Dit is veral die wyse waarop Childs die tradisiekritiek hanteer wat sterk aan von Rad herinner. Daar is egter ook ander raakvlakke wat aangedui kan word.

Die term kanoniese vorming wat deur Childs gebruik word kan beter verstaan word as dit gesien word teen die agtergrond van die invloed wat von Rad op hom uitgeoefen het. Van die drie groot Ou-Testamentici waarmee Childs te doen gekry het, Eichrodt, Zimmerli en von Rad, het laasgenoemde sekerlik die grootste invloed op hom uitgeoefen. Dit is net die naam van Barth wat meer kere as dié van von Rad in die bibliografieë van die werke van Childs voorkom. Die benadering van von Rad is deur die dialektiese benadering van Barth beïnvloed.

Childs waardeur die pogings van von Rad om meer holisties te werk. In sy artikel oor die tipologie poog von Rad (1952:6-33) om die Nuwe Testament ter sprake te bring. Hy kyk na die verstaan van die Ou Testament deur die vroeë Christelike gemeenskappe. In die derde deel van sy tweede band hanteer von Rad (1961:329)

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

die kulminering van die Ou-Testamentiese geskiedenis in die verlossende werk van Jesus Christus (Childs 1986:78). Von Rad se eksegetiese benadering is veral op die pilare van die tradisiegeskiedenis en die vormkritiek gebou. Childs is by meer as een geleentheid lof toegeswaai vir die wyse waarop hy hierdie apparaat gebruik, of kritiek is teen hom gelewer vir die manier waarop hy op dié apparaat steun (Gottwald 1985:310).

Von Rad lê klem op die teks self. Alhoewel hy agter die teks gaan soek, is die klem nooit op die gegewens as sodanig nie: "Der Gegenstand, um den sich der Theologe bemüht, ist ja nicht die geistig-religiöse Welt Israels und seine seelische Verfassung, auch nicht seine Glaubenswelt, welches alles nur auf dem Weg von Rückschlüssen aus seinen Dokumenten erhoben werden kann, sondern nur das, was Israel selbst von Jahwe direkt ausgesagt hat" (von Rad 1958:111).

Die begrip *Nacherzählung* wat deur von Rad (1961:45) gebruik word, het 'n invloed gehad op die konsep kanoniese vorming. Deur redaksiekritiek het von Rad aangetoon hoe elke laag teologies geïnterpreteer is vir 'n nuwe situasie. Vir Childs is dit belangrik om te kyk watter rol die verskillende redaksies en tradisies in die ontwikkeling van die finale vorm van die teks speel. Om die Skrif vir die kerk te aktualiseer is een van Childs se groot doelwitte in die implementering van die kanoniese benadering.

Alhoewel von Rad (1961:329) klem lê op die deskriptiewe taak deurdat elke laag van die tradisie ondersoek word, erken hy die homiletiese belang van die proses vir latere Christelike gemeenskappe. Dit is veral in die eerste band (1958) van sy teologie dat die aktualisering van die teks sterk na vore kom. Die kulminering van von Rad se werk ten opsigte van die aktualisering van 'n teks, kry beslag in sy poging om die Ou en die Nuwe Testament in verband met mekaar te bring (Childs

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

1986:78-79).

Die klem wat von Rad (1961:6) op die *Vergegenwärtigung* van die ou tradisies deur 'n nuwe geslag plaas, het 'n invloed op Childs uitgeoefen. Vir Childs is die aktualisering van die teks een van die belangrikste doelwitte van die kanoniese vorming. Dit is nie deel van die proses van kanoniese vorming nie, maar die doel van die proses. Daar was 'n kanoniese intensionaliteit teenwoordig tydens elke vlak van kanonisering om die teks toeganklik te maak vir opeenvolgende geslagte. Childs (1984b:78) dui aktualisering aan as die proses waardeur antieke tekste toeganklik gemaak is vir 'n moderne gehoor. Von Rad (1961:122) gebruik *Vergegenwärtigung* in die sin van die oorvertel van die tradisies. Childs gebruik dit om 'n brug te skep tussen die verlede en die hede. Childs en von Rad identifiseer dieselfde probleem met die aktualisering van 'n teks. Die probleem is om 'n verband te lê tussen die tipe aktualisering wat in die Ou Testament plaasvind en kultiese aktualisering. Beide sien egter die aktualisering van die Ou Testament as 'n transformering van kultiese aktualisering. Die basiese verskil tussen Childs en von Rad is hulle vertrekpunt ten opsigte van aktualisering. Von Rad se vertrekpunt is teologies van aard, ekstern en fokus weg van die mens op God. Childs se konsep, gebaseer op sy vroeë etimologiese werk oor die woord *zkr*, fokus op die rol wat die mens se geheue speel (Grove 1983:88-91).

Die ontwikkeling van Childs se verstaan van die kanoniese vorming kan die beste verstaan word teen die agtergrond van die invloed van von Rad. Childs se uitgangspunt om die teks te kies as basis van sy teologie en nie die wêreld van oud-Israel nie, kan gesien word as invloed wat deur von Rad (1961:105) uitgeoefen is. Die opmerking deur von Rad (1958:126): "Die legitimste Form theologischen Redens vom Alten Testament ist deshalb immer noch Nacherzählung" werp lig op die proses van kanoniese vorming. Dit wil voorkom asof Childs slegs hierdie proses wat von

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

Rad *Nacherzählung* noem, verfyn het tot die proses van kanoniese vorming. Die redaksionele arbeid van die verskillende lae van tekste gaan gepaard met teologiese interpretasie van daardie tekste. Wanneer Childs aandag gee aan die finale vorm van die teks, gee hy aandag aan die wyse waarop daardie tradisies op 'n sekere wyse georden is. Die primêre verskil tussen von Rad en Childs is dat vir Childs die eksegeese van elke fase van hierdie tradisies nie teologie is nie, maar slegs op pad wees na teologie.

In die dispuut tussen von Rad (1961) en Wright (1960) kom daar interessante raakvlakke tussen von Rad en die kanoniese benadering van Childs na vore. Wright is daarvan oortuig dat die teologiese taak toegespits moet wees op die ware gebeure. Von Rad argumenteer dat die verhale rondom die aartsvaders teologies sekondêr is. Hierdie tradisies het volgens von Rad werklik gesag gekry binne die raamwerk van die Jahwistiese geloof. In die argumentasie negeer von Rad nie net die waarde wat aan die oorspronklike historiese gebeurtenis geheg word nie, maar is daar ook by hom sprake van 'n progressiewe suiwing van tradisies. 'n Saak wat sterk by Childs sowel as by Gadamer funksioneer (Brett 1991:78). Hierdie feit word ook deur Oeming (1985:42) uitgewys. Dit is egter, soos in die geval met Barth, weer eens as gevolg van die rol wat die geskiedenis moet speel in die eksegetiese onderneming, dat Childs en von Rad se paaie uitmekaar loop.

Von Rad gee teologiese waarde aan elke laag van die teks. Childs aan die ander kant sien net die finale vorm van die teks as normatief. Die werk van von Rad op die gebied van die tradisiekritiek het die proses aan die gang gesit om die klem te plaas op 'n kanoniese konteksanalise.

Childs het ten slotte 'n probleem met die mindere rol wat von Rad aan die kanon toeken binne die hermeneutiese proses. Sy miskienning van die christologiese rol wat

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

die Christelike kanon gespeel het, is volgens Childs 'n probleem. Dit het aanleiding gegee tot die feit dat von Rad volgens Childs (1986:80) veral in Amerika verkeerd gelees is deur Knight, Sanders, Brueggemann en Hanson. Von Rad hanteer dit asof die geskrifte bestaan het uit 'n klomp los tradisies, terwyl Childs aandui dat die Hellenistiese gemeenskappe die Ou Testament gelees het as 'n versameling geïnspireerde geskrifte (Childs 1986:85).

Die bydrae wat von Rad gemaak het tot die kanoniese benadering van Childs is nie gering nie. Dit word gesien in die feit dat die historiese kritiek en meer spesifiek die tradisiekritiek 'n belangrike komponent uitmaak van die kanoniese benadering. Sanders is egter iemand wat nog meer as Childs gebruik maak van die tradisiekritiek. In die gedeelte wat volg word daar aandag gegee aan die benadering van Sanders en sy verhouding met Childs.

5.4 J. A. Sanders

Die kanoniese benadering het meer as een belangrike navolger. Alhoewel almal die belang van die kanon in die interpretasieproses benadruk, is daar heelwat klemverskille tussen die eksponente van die kanoniese beweging. Onder die bekende teoloë tel die name van Blenkinsopp, Brueggemann, Jacob en Sheppard².

Sanders is die persoon wat saam met Childs die meeste prominensie verleen aan die kanoniese benadering. Wanneer daar oor die kanoniese benadering gepraat word, is dit die naam van Sanders wat meer as enige ander naam saam met dié van Childs opduik. Daar is heelwat gemeenskaplikhede tussen die benaderings van

² In Hoofstuk 1 onder die opskrif: "n Kort oorsig oor die belangstelling in die kanon" is daar aandag gegee aan die klemverskille van dié teoloë ten opsigte van die kanon.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

Sanders (1980:183) en Childs. Hulle toon groot waardering vir mekaar se werk (Childs 1980b:201). Die ooreenkomste tussen Childs en Sanders is veral duidelik in hul vroeë werke. Namate daar 'n ontwikkeling in hulle benaderings was, het hulle verder weg van mekaar beweeg. Beide wil egter hê dat die Bybel sy regmatige plek in die kerk moet inneem. Albei lê klem op die kanoniese konteks as gesaghebbend. In wese is dit altwee se doel om Bybelse teologie uit 'n doodloopstraat te verlos. Die historiese kritiek het die gemeenskappe wat die geskrifte geproduseer en gevorm het, geïgnoreer. Dit het net op die individuele skrywers gefokus. Die teks is gefragmenteer. Die Bybel is herskryf in die lig van wat gemeen is die oerteks behoort te wees. Dit het daartoe gelei dat die Bybel sy gesag verloor het. Oor die foute van die historiese kritiek, in dié verband, is Childs en Sanders (1980:183) dit eens. Childs en Sanders (1980:185) fokus albei op die funksie van die kanon eerder as op die struktuur of vorm daarvan. Alhoewel Childs en Sanders 'n verenigde front vorm teen sekere misbruike van die kritiese metode, is daar ook ernstige verskille tussen hulle.

Die verskille tussen Childs en Sanders is van so 'n aard dat hulle nie onder dieselfde skool geklassifiseer kan word nie. Selfs ten opsigte van hulle siening van die kanon is daar groot verskille. Vir Childs is die kanon die voertuig van God se Woord. Elke afsonderlike gedeelte moet as deel van 'n eenheid gesien word. Sanders meen egter dat die teks pluralisties van aard is. 'n Gedeelte kan net verstaan word as gekyk word hoe tradisies van mekaar verskil. Dit is die taak van die eksegeet om te besluit watter een van die tradisies die gemeenskap moet hoor.

Childs sien die kanon in navolging van Barth as voertuig van openbaring. Sonder die kanon kan daar geen openbaring wees nie. Sanders sien dit as 'n voertuig vir verlossing. Die belangrikste funksie van die kanon is om die vraag na die identiteit van die wat glo hulle is God se volgelinge na vore te bring. Sanders noem sy

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

benadering kanonkritiek³. Vir Sanders is kanonisering 'n historiese proses wat binne die historiese konteks waarin dit plaasvind, bestudeer moet word. Dit is die groot verskil tussen die benaderings van Childs en Sanders. Met konteks bedoel Sanders (1972) die historiese konteks, Childs daarenteen bedoel die literêre konteks. Wanneer Childs praat van 'n kanoniese proses bedoel hy daarmee die periode tussen die finale redaksie en die gestabiliseerde Masoretiese teks. Sanders stem daarmee saam, maar sien die geskiedenis van die kanon vóór kanonisering as deel van die proses. Dit is juis om dié rede dat Sanders die term kanonkritiek gebruik. Dieselfde proses herhaal hom nou in die geloofsgemeenskappe soos vroeër. Met dié siening verskil Childs radikaal. Die teologiese rol van die kanon kom volgens Childs nie met so 'n siening tot sy reg nie. So 'n benadering strook nie met die siening van die kanon in die Middeleeue en die Reformasie nie (Childs 1980b:202). Kanonkritiek word deur Sanders (1980:195) gesien as 'n onderafdeling van Bybelse kritiek. Om hierdie rede gee Sanders heelwat aandag aan die verloop van die kanonvorming.

Twee aspekte kom by Sanders na vore: die kanonproses en kanonhermeneutiek. Die kanonproses word as 'n historiese proses gesien wat in vier fases verloop het: die fases van die oorteks, die aanvaarde teks, die oorgelewerde teks en dié van die Masoretiese teks. Binne die konteks van die geskiedenis is daar 'n kanonhermeneutiek aanwesig waarvolgens die kanon gevorm word rondom 'n vaste kern wat voortdurend aangepas word. Die vroeë kanonproses was die seleksie van tradisionele materiaal en die faktor wat hier 'n rol gespeel het was nie teologies nie, maar eksistensialisties. Dit is die taak van die kanonhermeneutiek om vas te stel wat die beginsels en reëls was wat gegeld het in die vorming van die kanon. Die

³ Dit is interessant om daarop te let dat veral binne die Noord-Amerikaanse milieu daar verwys word na kanonkritiek as die kanoniese beweging ter sprake is. Dit is opvallend dat daar binne hierdie milieu veel meer aansluiting gevind word by die benadering van Sanders as by dié van Childs. 'n Moontlike rede hiervoor is die sterk Europese wortels wat Childs het.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

beginsels en reëls kan aan die huidige geloofsgemeenskap deurgegee word, om die Bybel as kanon te definieer. Die kanon vorm dus 'n brug tussen die hede en die verlede. Die kanon konsep by Sanders is ten eerste histories van aard en laastens teologies. By Barth sowel as Childs is dit eerstens 'n teologiese konsep. Dit is Sanders (1980:186) se grootste probleem wat hy met Childs het: die feit dat Childs nie aandag gee aan die historiese ontwikkeling en groei van die kanoniese literatuur nie.

By Childs is die kanon 'n produk van die geloofsgemeenskap, by Sanders is die kanon meer 'n proses wat gelei het tot die bepaalde vorm van die kanon. Childs meen dat dit nie korrek is om uit die proses 'n hermeneutiek te formuleer wat geldig is vir kontemporêre godsdienstige tradisies nie. Die produk moet die objek van eksegetiese wees. Die produk is 'n literêre fenomeen, die proses 'n historiese een. Dit beteken dat vir Childs die gesag in die gemeenskap se literatuur lê. Sanders meen egter dat dit te vinde is in die gemeenskap se gebruik van die literatuur (Spina 1982:185).

Om die totale konteks van elke fase van kanonvorming te bestudeer, maak Sanders van 'n verskeidenheid van kritiese dissiplines gebruik. Sanders maak veral gebruik van tradisiekritiek en redaksiekritiek. Childs argumenteer dat dit veroorsaak dat 'n kanoniese benadering maar net een van verskeie metodes van die historiese kritiek word. Om hierdie rede weier Childs om die term kanonkritiek te gebruik. Hy word hierin gesteun deur Rendtorff (1991:27).

Uit die aard van die saak is daar 'n groot breuk tussen Childs en Sanders wat die gebruik van die kritiese metodes betref. Childs (1973:90) het dit nie teen die gebruik van die historiese kritiek nie, maar hoe dit gebruik word. Alles moontlik word gebruik om te probeer verstaan hoe daar gelees en verstaan is aan die vormende

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

kanontradisie. Kanonkritiek lei tot die ontstaan van nuwe dissiplines en die herdefiniëring van bestaande dissiplines. Childs meen dat die benadering van Sanders uiteindelik lei tot die identifisering van 'n kanon binne 'n kanon. Die probleem wat dan volgens Childs (1973:90) opduik is dat die gegewe teks nie as normatief aanvaar word nie. Childs meen ook dat geen deel van die kanon meer aandag moet kry as 'n ander deel nie. Individuele gedeeltes moet gesien word binne die groter konteks. Sanders meen egter dat sekere gedeeltes van die kanon 'n groter status moet hê as ander dele, byvoorbeeld die Torah en die Evangelies. Enige ander deel in die kanon is relatief ten opsigte van hierdie sentrale tradisies (Spina 1982:185).

Volgens Scalise (1987:108) bestaan dieselfde verskille tussen Childs en Sanders as wat daar tussen Barth en Bultmann bestaan het. Die kontrovers tussen Barth en Bultmann word voortgesit tussen Childs en Sanders. Childs het die verskil tussen hom en Sanders in die volgende twee punte saamgevat: In die eerste plek dat Sanders sy goeie definisie van kanon ongedaan maak deur gebruik te maak van konsepte wat eerder onder vorm- en tradisiekritiek hoort. In die tweede plek lewer Childs kritiek op die rol wat die geskiedenis in Sanders se benadering speel. Die benadering van Childs lê klem op die historiese vorm wat die gemeenskap aan die Skrif gegee het. Sanders lê weer klem op die historiese proses wat aanleiding gegee het tot die vorming van die teks⁴. In kontras met Childs se hermeneutiek wat teologies van aard is, is dié van Sanders meer eksistensialisties. Wat die gesag van die kanon betref, is Childs meer geïnteresseerd in die gesag van die kanon soos dit in die teks self na vore kom. So bevat die oorkoepelende struktuur van 'n boek 'n teologiese struktuur wat vir die gemeenskap normatief is. Sanders bring die gesag van die Skrif in verband met die behoeftes en krisis van 'n spesifieke gemeenskap.

⁴ In dié verband word daar deur Landes (1980:37) by Sanders aangesluit.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

Die vorm van die kanon is 'n antwoord op hoe die gemeenskappe hierdie behoeftes en krisisse hanteer. Childs lê dus klem op die tekstuele sy van die normatiewe dialoog tussen teks en gemeenskap. Sanders verskuif die klem meer na die rol wat die gemeenskap speel (Morgan 1990:14).

Ten slotte het Childs 'n probleem met Sanders se siening dat dit Israel se soeke na 'n identiteit is wat die stukrag was agter die vorming van die kanon. Dit het die effek dat die Bybel se teosentriese perspektief vertaal word in 'n antroposentriese een (Spina 1982:173). Beide benaderings stem egter saam oor die belangrike plek wat die finale vorm van die teks inneem. Dit bring hulle na aan 'n literêre kritiek wat die Bybel in sy huidige vorm waardeur (Morgan 1988:214).

Benewens die kanoniese benadering van Sanders is daar ander teoloë, soos reeds genoem, wat sekere raakpunte met die benadering van Childs het. Alhoewel daar onder hulle nie konsensus is oor al die fasette van die eksegeese nie, is daar eenstemmigheid oor veral die volgende punte: Die histories-kritiese metode het die vormkritiek te ver gevoer. Dit het veroorsaak dat 'n te groot klem geplaas is op die voorgeskiedenis van die teks. Belangrike teologiese perspektiewe het in die proses verlore geraak. Die belangrikste hiervan is die kanon self. Dit het die gevolg gehad dat die Skrif net toeganklik was vir geleerdes en nie vir die gewone gelowige nie. Om hierdie rede is die volgende uitgangspunte vir die teoloë belangrik: Ten eerste moet die teks gesien word in sy finale vorm. Ten tweede moet die Skrif gesien word as deel van 'n gemeenskap van gelowiges. Die oplossings wat deur die onderskeie teoloë aangebied word verskil egter van mekaar.

In die volgende gedeelte gaan daar gekyk word na Childs se verhouding met veral 'n taalfilosof soos Gadamer en ander taalwetenskaplikes soos byvoorbeeld Jauss. Hierdie benaderings het op die oog af geen verbintenisse met die kanoniese

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

benadering nie. Daar was ook nie enige direkte kontak tussen Childs en hierdie twee nie. 'n Vergelyking van Gadamer en Jauss met Childs bring egter verrassende perspektiewe na vore.

Modelle wat ter sprake sal kom is nie noodwendig teologies van aard nie. Alhoewel die verskillende strome en modelle nie klinkklaar die benadering van Childs ondersteun nie, is daar elemente wat dit makliker maak om die kanoniese benadering beter te verstaan.

5.5 H. Gadamer

Alhoewel die bydrae van Gadamer nie heeltemal dieselfde invloed uitgeoefen het as dié van Heidegger, Bultmann en Wittgenstein nie, is hy 'n sleutelfiguur. Dit is nie net Fowl (1985) wat die ooreenkomste tussen Childs en Gadamer aandui nie, maar ook sy leermeester Zimmerli (1981). Fowl (1985:173) toon aan dat Gadamer net so ongemaklik met die histories-kritiese metode is as Childs. Childs toon aan dat daar as gevolg van die histories-kritiese metode 'n digotomie ontwikkel het tussen die histories gerekonstrueerde teks en die gesaghebbende Skrif. Gadamer wys uit dat dieselfde proses plaasgevind het in die algemene wetenskap. Oeming (1985:202) is van mening dat die raakpunte tussen Childs en Gadamer heel waarskynlik te wyte is aan die invloed wat von Rad op beide van hulle uitgeoefen het.

In 'n briefwisseling met Jolley (1987:80) skryf Childs dat hy nooit die werke van Gadamer formeel bestudeer het nie. Hy is egter bewus daarvan dat die ooreenkomste tussen hom en Gadamer deur Fowl (1985) aangetoon word. Childs skryf verder dat Gadamer redelike invloed uitgeoefen het op onder andere von Rad.

Dit is veral ten opsigte van dit wat Gadamer (1965:289) *Wirkungsgeschichte* noem

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

waar daar ooreenkomste tussen hom en Childs is. "Über sie hinaus geht das jeweils dem Schluss eines Abschnittes noch zugefügte Literaturverzeichnis, das in die Auslegungsgeschichte im Sinne einer 'Wirkungsgeschichte' hineinführt". (Zimmerli 1981:237). Met *Wirkungsgeschichte* word bedoel die impak wat 'n teks het deur die geskiedenis. Die verstaan van die effek van verskillende normatiewe tradisies op die finale vorm van die teks is 'n aanduiding van die *Wirkungsgeschichte* van die teks (Gadamer 1965:289). Groot dele van Childs se werk wy hy aan die geskiedenis van die interpretasie wat 'n teks ondergaan het. Dit is 'n aanduiding van wat die *Wirkungsgeschichte* van 'n teks kan wees (Fowl 1985:173-175).

Wat die betekenis van 'n teks betref, konstateer Gadamer (1965:273) dat dit nie dieselfde is as dit wat die outeur daaraan heg nie. Die ware betekenis van 'n teks kom tot stand wanneer daar 'n *Horizontverschmelzung* tussen die perspektiewe van die leser en die outeur is. Daar is volgens Gadamer nie so iets soos 'n vaste betekenis van die teks nie (Chang 1985:145-147). Om hierdie rede word die verhouding tussen 'n teks en die gemeenskap waarbinne dit funksioneer deur Gadamer beklemtoon. Hierdie interafhanklikheid tussen die teks en die gemeenskap waarbinne dit funksioneer, speel 'n sleutelrol by Childs soos reeds aangedui.

Sowel Childs as Gadamer (1965:361-382) plaas 'n hoë prioriteit op die rol wat tradisie speel. Albei beklemtoon die feit dat verstaan net moontlik is wanneer daar van binne 'n tradisie uit geïnterpreteer word. Tradisie verskaf aan die interpreteerder 'n raamwerk van verstaan. Die teks is 'n lewende tradisie wat die ervaring van die interpreteerder positief en negatief aanspreek: "Understanding is not to be thought of so much as an action of one's subjectivity, but as the placing of oneself within a process of tradition" (Gadamer 1977:258). Childs se analise van die wese en funksie van die tradisieproses kom ooreen met dié van Gadamer.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

By Gadamer en Childs is daar 'n fokus op die teks alleen, soos dit ook die geval is by Barth. Op hierdie punt kom 'n tema van Barth, naamlik om aanhoudend na die teks te luister, ook na vore. Objektiewe eksegetiese blyk in dié geval onmoontlik te wees. Gadamer, soos Barth en Childs, beskou die gebeure agter die teks as irrelevant. Die teks moet vir homself spreek. Om hierdie rede fokus Gadamer op die teks self en veral op die geskiedenis van interpretasie van 'n teks deur opeenvolgende geslagte.

Volgens Scalise (1987) kan 'n mens duidelik die ooreenkoms tussen Gadamer en Childs sien wanneer Childs (1962:86) in *Memory and tradition* die volgende skryf: "The interpretation is not something added to the event, but constitutes the real event". Scalise toon aan dat daar 'n ooreenkoms is tussen wat Gadamer (1965:269-275) 'die klassieke' noem en Childs se begrip van kanon. Gadamer heg aan die begrip die onbepaalde vermoë van 'n werk om kragtig en direk te spreek, en om homself te interpreteer (*siu ipsius interpres*). Die self-interpreterende kenmerke van die klassieke oorvleuel heelwat met wat Gadamer die 'eminente' tekste noem waaronder hy die Bybel en poësie verstaan. Die 'klassieke werke' is die werke wat hulle normatiewe outoriteit oor die eeue heen bewys het (Gadamer 1965:274). Dit is die mees ekstreme voorbeeld van die bewaring van 'n tradisie. Gadamer se beskrywing van die klassieke en die 'eminente' teks kom grootliks ooreen met die inhoud wat Childs aan die Bybelse tradisie gee. Aan die klassieke is daar vir Gadamer (1965:272) 'n normatiewe element verbode, soos die kanon vir Childs ook 'n normatiewe karakter het.

Dit is ooglopend dat daar tussen Gadamer se konsep van die klassieke en Childs se teologiese vorming van die kanon duidelike parallelle is. Gadamer (1965:272) gebruik die term 'kanon' in sy beskrywing van die klassieke. Ten slotte konkludeer Scalise (1987:162-178) dat Gadamer baat daarby sou vind indien hy op sy beurt

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

meer sou maak van die wyse waarop Childs die konsep kanon gebruik⁵.

Dit is veral Gadamer se interpretasie van die begrip 'klassieke' en Childs se gebruik van die term 'kanon' wat hier belangrik is. Gadamer (1965:274) dui met die begrip 'klassieke' aan dat die mens eksistensiëel geraak word deur allerhande historiese invloede. Volgens Gadamer (1965:272-273) is daar 'n effektiewe substratum van historiese invloede wat ons lewens raak. So het die klassieke werke van die oudheid die ontwikkeling van die Westerse kultuur op 'n merkwaardige wyse bewustelik en onbewustelik beïnvloed. Die klassieke werke is dan juis literatuur wat deurentyd 'n normatiewe outoriteit gehad het. Die klassieke moet verstaan word as 'n gesaghebbende tradisie, die mees ekstreme voorbeeld van die bewaring van 'n tradisie. Gadamer (1965:273) voer aan dat klassieke werke hulself interpreteer. Die normatiewe elemente van die klassieke verdien egter prioriteit bo die historiese dimensie. Historiese rekonstruksie is net een fase in die hele proses van verstaan en moet nie lei tot net 'n bloot historiese verstaan van 'n teks nie. Die bedoeling van die oorspronklike outeurs kan nie beperk word tot een spesifieke konteks nie.

In hierdie opsig sluit Childs by Gadamer aan. Childs plaas 'n hoër premie op die teologiese aspek van die kanon as op die historiese dimensie daarvan. Daar is 'n merkwaardige parallel tussen die normatiewe vorming van die klassieke volgens Gadamer en Childs se siening van die teologiese vorming van die kanon. Childs soek nie agter die teks vir een of ander oorspronklike spreuk of een of ander godsdienstige ervaring nie. Daar is nie sprake van 'n relevante verlede soos by Gadamer wat nog geïnterpreteer moet word nie. Elke teks spreek vir homself tot die gemeenskap wat hom as kanon beskou. Gadamer gebruik die term 'kanon' om die

⁵ Die opmerking dat Childs sou kon baat vind deur van die aksente wat Gadamer plaas, gebruik te maak word ook deur Oeming (1985:207) en Brett (1991:149) gemaak.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

klassieke aan te dui.

Volgens Gadamer (1965:351-360) gaan die interpretasie-aksie 'n lang historiese filtreerproses deur. In hierdie sin sluit Childs nie net by Gadamer aan nie, maar ook by Popper (1972:183-190). Childs (1979c:78) dui aan dat daar in die proses van kanoniese vorming ook so 'n filtreerproses plaasgevind het. Sosiologiese en historiese verskille tussen byvoorbeeld die Noordelike en die Suidelike koninkryke word uitgefiltreer. Dit gee aanleiding tot outonome tekste wat 'n bestaan op hulle eie het. Die hermeneutiese benadering van Gadamer is dus 'n hulp om die kanoniese benadering van Childs beter te verstaan. As die kanoniese benadering verstaan kan word as die filtrering van tradisies, kan interpretasie gefokus word op die klassieke verstaan van die Hebreeuse Bybel, eerder as op vroeë lae van tradisiemateriaal wat die vooroordele van die spesifieke tyd weerspieël.

Daar is egter pertinente verskille tussen Gadamer en Childs. Gadamer (1965:272) gebruik die begrip 'kanon' as aanduiding van 'n stolling van tradisies. Die gebruik van die begrip 'kanon' in die algemeen, het ook nie vir hom dieselfde normatiewe krag as die begrip 'klassieke' nie. Interpretasie word deur Gadamer (1965:162) veel meer gesien as 'n historiese aksie. 'n Interpretasie-aksie is net soveel 'n historiese gebeure as wat enige belangwekkende gebeure 'n historiese feit is. Dit gaan egter in hierdie bespreking om die raakpunte tussen Childs en Gadamer en nie soseer om die verskille tussen die twee benaderings nie.

Uit die voorafgaande is dit duidelik dat daar ooreenkomste is tussen die benadering van Childs en Gadamer. Die gedeelte onderstreep ook die feit dat die kanoniese benadering ooreenkomste en fokuspunte met ander uiteenlopende benaderings deel.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

5.6 P. Ricoeur

Ricoeur se benadering toon ooreenkomste met dié van Childs. In die volgende gedeelte word daar sekere ooreenkomste tussen Ricoeur en Childs aangedui, alhoewel daar geen sprake is van direkte beïnvloeding tussen die twee nie.

In Childs (1979c:77;1984b:532;1985:91) se verwysings na Ricoeur lewer hy deurgaans kritiek op sy benadering. Ricoeur word veral gekritiseer vir die feit dat hy geen belangstelling toon in die historiese ontwikkeling van die teks nie (Childs 1979c:77).

Ricoeur (1969:351) stel 'n fenomenologiese hermeneutiek voor wat uit drie stappe bestaan. Die eerste moment is die een van naïewe verstaan, waar die teks as outonoom beskou word. Die tweede moment is 'n kritiese een terwyl die derde moment 'n post-kritiese een is. Dit wil voorkom asof Childs by hierdie laaste moment van Ricoeur aansluit (Brueggemann 1989:312).

Afgesien van die verskille is daar heelwat raakpunte tussen Childs en Ricoeur in die sin dat beide van hulle 'n post-kritiese benadering volg. Dit is juis op die punt van Ricoeur en Childs se raakvlakke met Barth se post-kritiese benadering waar hulle hul eie gemeenskaplikheid vind.

Childs en Ricoeur se hermeneutiek verteenwoordig 'n skuif weg van die kontemporêre hermeneutiek, 'n skuif wat deur die invloed van Barth moontlik gemaak is. Ricoeur (1981:145-164) se "intratextual concept of interpretation" verteenwoordig heelwat ooreenkomste met Childs se kanoniese eksegeese. Childs se konsep van kanoniese intensionaliteit word meer verstaanbaar as dit gesien word in die lig van Ricoeur (1981:161) se "reading as the recovery of meaning". Vir Ricoeur gaan dit om

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

die betekenis van die teks in plaas van die bedoeling van die outeur. Hierdie sentiment word deur Childs (1985:22-23) gedeel. Kanoniese intensionaliteit gaan vir Childs om die teologiese vorm van die teks losstaande van die historiese agtergrond of die intensies van die outeur. Nog 'n belangrike punt van ooreenkoms tussen Ricoeur en Childs is die klem wat gelê word op die finale vorm van die teks.

Vir Childs (1979c:75-76;137-160) is die finale vorm van die teks die enigste normatiewe vorm van die teks. Die betekenis van die finale teks, onafhanklik van enige outeur of redakteur of stadium van die teks se ontwikkeling, is al wat relevant is. Ricoeur (1975:29) lê klem op die finale teks wat gelees word as die normatiewe teks vir interpretasie. Beide beskou die finale vorm van die teks as die enigste normatiewe getuienis van die openbaring (Scalise 1987:178-196).

Soos in die geval met Gadamer is daar raakpunte tussen die filosofiese hermeneutiek van Ricoeur en Childs se kanoniese benadering. Ricoeur se benadering bied die moontlikheid om veral Childs se gebruik van kanoniese intensionaliteit beter te verstaan. Beide Childs en Ricoeur kan by mekaar leen om tekortkominge in hul eie benaderings te versterk.

5.7 B.S. Childs en die *New Critics*

Die *New Critics* is 'n beweging wat in die jare 1940-1950 in Noord-Amerika en Engeland op die gebied van die literêre kritiek heelwat invloed uitgeoefen het. Die beweging was 'n polemiese beweging gemik teen veral die siening dat 'n teks 'n artefak is en dat daar 'n intensionaliteit by die skrywer teenwoordig is. Die aandag verskuif van die digter of skrywer na die teks. Klem word nie meer gelê op die skrywer en sy agtergrond nie, maar op die teks soos dit vir die leser aangebied word. Betekenis is nie geleë in die emosionele of geestelike ervaring wat die skrywer wil

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

kommunikeer nie, maar betekenis is in die teks self geleë. Vervolgens stel hulle voor dat 'n teks binne die breë kanon van geskryfte gesien moet word. Dit gaan dus nie meer oor die intensie van die skrywer nie, maar oor die betekenis van die teks. 'n Werk van Shakespeare moet byvoorbeeld ook bestudeer word binne die kanon van sy ander werke (Barton 1984b:142). Dit is dié ooreenkoms wat die *New Critics* deel met die werk van Popper (1972) en Gadamer (1965), die feit dat tekste vir hulleself spreek.

Op die oog af is daar duidelike ooreenkomste tussen die siening van die *New Critics* en die benadering van Childs (Barton 1984b:140-156). Childs (1979c:74) ontken egter dat sy kanoniese benadering enigsins beïnvloed is deur die *New Critics*. Barton (1984b:158) vra egter die vraag of die benadering van Childs dieselfde formaat sou gehad het as daar nie 'n beweging soos die *New Critics* was nie. Op al die kernaspekte waarop die beweging klem lê, is daar groot ooreenkomste met die benadering van Childs. Die benadering van Childs sou heelwat anders daar uitgesien het as hy nie ook klem gelê het op die teks as die finale produk nie. Alhoewel Childs enige verband met die *New Critics* ontken, is Barton dit eens dat die kanoniese benadering van Childs tot dieselfde tradisie en kultuur as die *New Critics* beweging behoort. Die slotsom waartoe Barton (1984b:154) kom is dat die benadering van Childs 'n natuurlike ontwikkeling is uit die redaksiekritiek en die *New Critics* -beweging. Om hierdie rede geld dieselfde kritiek wat teen die *New Critics* ingebring word in 'n groot mate vir die kanoniese benadering. Dit is die mening van Loader (1986:139) dat Childs met sy benadering homself in die vaarwater van die *New Critics* bevind. Childs ignoreer die bydrae van outeurs, hy gaan uit van die teks self as 'n afgeronde geheel en beide eis dat afsonderlike tekste as deel van 'n groter geheel gelees moet word. Vir Childs is die groter geheel die kanon, vir die *New Critics* die literêre tradisie waarvan die werk deel is.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

Alhoewel dit 'n vraag is of die kanoniese benadering van Childs ongekwalifiseerd getipeer moet word as sou dit tuis hoort in die vaarwater van die *New Critics* - beweging, is daar tog ooreenkomste⁶. Hierdie vraag word in 'n latere gedeelte weer hanteer. Soos in die geval met Gadamer en Ricoeur kan die bydraes van eksponente van hierdie stroom behulpzaam wees om die benadering van Childs in perspektief te plaas. Die veelsydigheid van die kanoniese benadering word ook deur die ooreenkomste met die *New Critics* onderstreep. Op hierdie stadium van die studie is dit duidelik dat die kanoniese benadering raakpunte het met uiteenlopende benaderings.

5.8 H. Jauss en die resepsieteorie

Dit is veral die werk van Hans-Robert Jauss (1967) wat met die resepsieteorie in verband gebring word. Die werk van Jauss, wat ook 'n leerling van Gadamer was, het raakpunte met sekere aspekte van Childs se benadering. Die ooreenkomste tussen hulle benaderings is bloot toevallig, daar is geen bewyse dat daar enigsins wedersydse invloed op mekaar uitgeoefen is nie.

Die resepsieteorie het sedert die laat sestigerjare al hoe meer op die voorgrond getree. Die teorie hou hom veral besig met die verhouding tussen die teks en die leser van die teks. Volgens dié teorie is dit 'n dinamiese verhouding waar die outonomieit van die teks of die leser nie uitgesluit word nie. Die betekenis van die teks is juis 'n produk van die verbintenis tussen die twee. Die resepsieteorie negeer enige empiriese epistemologie wat kennis beskou as 'n aantal universeel-geldige stellings. Vir die doel van hierdie studie is die mees ingrypende bydrae van die resepsieteorie die een dat dieselfde teks op verskillende geldige maniere gelees en

⁶ In Hoofstuk 6 word die persepsie Barton ten opsigte van Childs se verhouding met die *New Critics* beoordeel.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

verstaan kan word.

Geen enkele metode het die alleenreg op interpretasie nie. Daar kan hoogstens gepraat word van 'n minder of meer geslaagde voltrekking van die kommunikasieproses en nie van die korrekte verstaan of die betekenis van 'n teks nie. Die lees van 'n teks deur 'n gewone lidmaat lewer 'n geldige verstaan van die teks op, alhoewel daar nie 'n optimale voltrekking van die kommunikasieproses is nie. Die kanoniese benadering het raakvlakke met sekere elemente van die resepsieteorie en nie met die teorie in sy geheel nie. Childs se benadering fokus op die finale vorm van die teks, ongeag die bydraes wat outeurs, redakteurs en lesers gemaak het.

Jauss (1982a:28) argumenteer dat daar gekyk moet word na die historiese konteks waarbinne die teks ontstaan het, asook dié van die ontvanger. Die klem lê egter nie soseer op die ontstaanskonteks as op die konteks van die ontvanger nie. Jauss ignoreer nie die rol wat die ontstaanskonteks speel nie. Hy vergelyk die aanvanklike betekenis van 'n teks met die huidige betekenis. Dit is die eerste stap in die geskiedenis van die resepsie van 'n teks. In dié verband vind Childs aansluiting by Jauss.

Jauss (1982a:146) gaan egter verder om te sê dat die literêre geskiedenis van die teks gaan oor die progressiewe meditasie van die teks, oor sy waarheidselemente, sy outentisiteit en dit word gedurig geëvalueer en hervorm. In dié sin word daar deur Jauss (1982b:32) gepraat van 'n "progressive understanding". Dit is 'n proses wat gepaardgaan met die verfyning van 'n tradisie. Tradisies word getoets aan die vrae van die dag. As dit nie relevant is nie, word van die tradisie vergeet. Dit sluit aan by Childs se siening rondom die kanoniese vorming van 'n teks, voor die finalisering van die Hebreeuse kanon.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

By sowel Childs as Jauss (1982b:32) is daar 'n proses van progressiewe verfyning van tradisies teenwoordig. Childs wil juis die indruk skep dat daar 'n progressiewe proses van verfyning van tradisies plaasgevind het. Om hierdie rede sou die finale vorm van die teks normatief wees.

Die bydrae van Jauss bied die moontlikheid om die kanoniese benadering beter te verstaan. Die aansluiting wat Childs met die resepsieteorie vind, maak dit moontlik dat dié benaderings deel kan wees van 'n pluralistiese lees van 'n teks. Hieraan word later aandag gegee.

5.9 H. Frei en G. Lindbeck die sogenaamde Yale-skool

In die gesprek tussen Childs en ander teoloë word daar in die volgende gedeelte aandag gegee aan die sogenaamde Yale-skool. Childs, wat self professor in Ou Testament aan Yale is, het uit die aard van die saak direkte kontak met Frei en Lindbeck. In die volgende gedeelte gaan daar juis gekyk word na moontlike raakpunte en verskille tussen die kanoniese benadering van Childs en die sogenaamde intertekstualiste.

Alhoewel Childs (1984b:541-546) krities staan teenoor die intertekstualiste, is daar tog elemente van ooreenkoms. In hierdie bespreking word die benaderings van Frei (1974) en Lindbeck (1984) vergelyk met dié van Childs. Die benadering wat deur hulle gevolg word, is om die intertekstualiteit van die Skrif te ondersoek. Kortliks gaan die teorie rondom intertekstualiteit om die volgende aanname: 'n Gemeenskap se persepsie van realiteit word gevorm deur sy kulturele tradisies, sy simboliese raamwerk en in 'n sekere mate sy taal. Daar is geen ander weg na realiteit as deur 'n sosiaal gekonstrueerde interpretatiewe raamwerk nie. Hierdie raamwerk word geskep deur 'n verweefdheid van kultuur, simbole en taal. Op grond van dié

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

aanname konstrueer Lindbeck (1984) 'n kultureel-linguistiese godsdienstige model.

Lindbeck redeneer dat veral in die Christendom die kanon die basiese materiaal vir hierdie kultureel-linguistiese raamwerk bied. Frei (1986:65) dui aan dat 'n tipologiese lees van die Skrif analoë tussen diverse gedeeltes van die Skrif bied. Hierdie skool beskou Bybelse tekste as 'n raamwerk, 'n simboliese raamwerk wat deur die tradisie gegee word, waardeur die Christen die wêreld kan interpreteer (Lindbeck 1984:118). Om hierdie rede stel die benadering ook belang in die finale vorm van die teks. Geen individu of gebeure in die Skrif kan geïnterpreteer word los van hierdie raamwerk nie. Volgens hierdie benadering skep 'n rekonstruksie van Israel se geskiedenis probleme deur agter die teks te gaan kyk. Alles moet geïnterpreteer word binne die kultureel-linguistiese Christelike raamwerk wat die Bybel bied. Hierdie skool stel nie belang in die rekonstruksie van die gebeure agter die teks nie.

Dit is juis die Bybelse tekste wat die interpretatiewe raamwerk van die Christen vorm. Lindbeck (1984:118) skryf die volgende: "Intratextual theology redescribes reality within the scriptural framework rather than translating Scripture into extra-scriptural categories". Childs sluit hierby aan. Volgens Childs lees godsdienstige gemeenskappe nie die Bybel as bron van 'n antieke religieuse sisteem nie, maar as die Woord van God. Die volgende word deur Childs (1979c:76) opgemerk: "The final form of the text is the 'objective' repository of the best theological reflection of the Biblical period". By Frei (1974) is daar meer van 'n christosentrisme sprake as wat die geval is met die kanoniese benadering van Childs. In dié geval is daar 'n groter lojaliteit van Frei aan Barth as wat dit met Childs die geval is.

Die Yale-skool beskou hulleself as post-modernisties, in die sin dat hulle die ideaal van die Verligting, dat daar een finale korrekte interpretasie is, negeer. Frei (1974:21) voer verder aan dat die Bybelse verhaal meer "history-like" is as wat dit

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

self geskiedenis is. Die betekenis van die teks lê om dié rede in die teks self en nie in die historiese gebeure waarna die teks verwys nie. Uiteraard is daar met sulke sentimente raakvlakke met die benadering van Childs.

Childs (1984b:543) vind veral Lindbeck se benadering van nut om die verskil tussen die kanoniese benadering en Sanders se kanoniese kritiek, asook die Bybelse teologie van Barr uit te wys.

Die benadering van Childs verskil egter hoofsaaklik van Lindbeck in die volgende opsigte: In die eerste plek bevraagteken Childs die aanwending van Lindbeck se benadering tot die lees van die Bybel. Childs (1984b:544) argumenteer in dié verband dat die kanon funksioneer op 'n wyse wat nie heeltemal kongruent is met Lindbeck se benadering nie. In die tweede plek het Childs 'n probleem met die klem wat Lindbeck (1984:26) plaas op die *intratextuality of meaning*. Childs (1984b:545) argumenteer dat die Skrif eintlik 'n getuie is van 'n realiteit buite die teks, van God se handeling met die wêreld. Laastens het Childs (1984b:545-546) 'n probleem met die teologiese metode van Lindbeck wat met die Bybel werk as een of ander literêre of simboliese struktuur.

Die kritiek wat Childs veral in sy nuutste werk (1992) teen Lindbeck opper, is dat die Bybelse teologie geen filosofiese onderbou van geskiedenis of taal hoef te hê nie. Lindbeck word ook verder deur Childs gekritiseer dat hy nie genoeg maak van die benadering van Barth nie. Veral ten opsigte van die feit dat die Bybel verwys na 'n realiteit buite die teks, na Jesus Christus. Childs (1992:591) kom egter baie naby aan die siening van Lindbeck wanneer hy sê die teologiese realiteit is "encountered through the witness".

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

5.10 Childs en ander modelle wat 'n pluralistiese lees van die teks voorstel

Die afgelope jare is daar heelwat voorstelle gemaak in die rigting van 'n pluralistiese lees van die teks. Alhoewel Childs nêrens in sy werke voorbrand maak vir so 'n lees van die teks nie, skep die kanoniese benadering juis allerhande moontlikhede daarvoor.

Werke wat aandag gee aan 'n pluralistiese benadering van eksegeese is dié van Morgan en Barton met die titel *Biblical interpretation* (1988). In hierdie werk word daar geargumenteer teen die gebruik van 'n uitsluitlik historiese paradigma. Die historiese lees van 'n teks word gekontrasteer met 'n literêre lees van die teks. Morgan argumenteer dat 'n uitsluitlik historiese lees van die teks nie kan lei tot konstruktiewe teologiese interpretasies nie. 'n Historiese evaluering van 'n teks word egter nie genegeer nie. 'n Historiese lees is nog een van die belangrikste instrumente in die kritiese lees van 'n teks. Childs sou nie met hierdie benadering van Morgan probleme hê nie. Die voorstel word deur Morgan gemaak dat daar positiewe interaksie gesoek moet word met ander dissiplines, sowel teologies as nie-teologies. In die voorgaande gedeelte is daar aangetoon dat Childs in dié verband raakvlakke met ander benaderings het.

Daar is areas van oorvleueling tussen metodes. Spesifiek word die paradigma van literêre studie deur Morgan (1988:27) genoem as 'n deurbraak in terme van die lesers se waardering van die teks. Veral die literêre benadering is 'n bate ten opsigte van die teologiese interpretasie van die teks. Die boek het in die woorde van Morgan (1988:25) ten doel "...to make explicit a model for bridging the gulf between critical scholarship and religious faith". Dit is 'n doelwit waarmee Childs hom ten volle sou kon identifiseer. Dit is juis die doelwit wat hy wil bereik met sy eie kanoniese benadering.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

Childs word egter deur Morgan (1988:213) gekritiseer vir die feit dat hy probeer om die historiese aspekte van 'n teks te negeer. In plaas daarvan kon hy volgens Morgan die historiese aspekte gerelativeer het deur klem te lê op die literêre aspekte van die teks. Childs kan egter die positiewe bydrae maak dat hy die ondersteuners van die histories-kritiese metode bewus kan maak van die wyse waarop die Skrif deur godsdienstige gemeenskappe gebruik word. Alhoewel dit nie die bedoeling van Childs is nie, bevestig hy die teologiese noodsaaklikheid van 'n meer literêre benadering tot die teks. Morgan maak eweneens baie van die belange of die "interests" van die lesers van 'n teks. Dit gaan nie vir hom om 'n sekere pre-okkupasie van een of ander metode nie. Elke eksegeet moet homself die vraag afvra of die metode wat hy wil gebruik geskik is vir die doel waarvoor hy dit wil gebruik. Elke hermeneutiese oefening het 'n sekere doel wat met die teks bereik wil word.

Dit is legitiem vir 'n teks om meer as een doel te kan hê. Een metode leen hom meer daartoe om 'n sekere doel met 'n teks te bereik as 'n ander metode, afhangende van die spesifieke invalshoek. Dié feit en nie die bestaan van verskillende metodes nie, is belangrik in die huidige hermeneutiese diskussie. Vir Morgan (1988:271) moet die klem dus nie soseer op die metodes val nie, maar op die doel wat met die teks bereik wil word, die bedoeling van die leser is dus baie belangrik. Die leser se kreatiewe vermoëns word ook deur die kanoniese benadering van Childs beklemtoon (Voight 1991:567). Morgan gaan van die standpunt uit dat 'n verskeidenheid van metodes 'n noodsaaklikheid is en nie as sodanig negatief gesien moet word nie. Die keuse van die gewenste metode sal egter nie net afhang van die teks wat gelees word nie, maar ook die doel wat die leser met die teks wil bereik. Die spesifieke doel wat met 'n teks bereik wil word, sal die belangrikste riglyn moet wees om die metode te kies waarmee die teks gelees gaan word. Childs (1970a:104; 1985:15) spreek hom ook uit ten gunste van die aanwending van meer as een metode.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

Die naam wat by uitstek gekoppel word aan 'n pluralistiese benadering is dié van Hasel (1972b). Die benadering wat Hasel voorstaan, noem hy 'n multipleks benadering. Die voorstelle van Hasel is gebore uit die konklusie wat hy trek dat alle metodes een of ander achilleshiel het. Hasel (1982:92) doen die volgende aan die hand in sy voorstel van 'n multipleks benadering vir die Ou-Testamentiese teologie, wat hy in aansluiting by Childs 'n kanoniese benadering noem.

Bybelse teologie kan nie anders as om gesien te word as 'n histories-kritiese dissipline nie. Daarom moet die hermeneut hom besig hou, nie net met die vraag wat die teks beteken nie - "means", maar ook wat dit beteken het - "meant". Die taak van die Bybelse teologie is dus nie net histories nie, maar ook teologies. Om hierdie rede moet daar 'n hoë premie geplaas word op die finale vorm van die teks. Daar is groot ooreenkomste tussen hierdie stellings van Hasel en Childs. Daar is reeds in hierdie studie aangedui dat die benadering van Childs klem lê op die teologiese lees van die teks. Hy kry dit egter nie reg sonder om ook aan die historiese momente van die teks aandag te gee nie.

Die multipleks benadering van Hasel (1972b:92-95) stel hom ten doel om op die sterk punte van verskillende metodes en benaderings te fokus. Die verskeidenheid van Ou-Testamentiese boeke in die volle rykdom van hulle verskillende temas staan langs mekaar sonder enige poging van verabsoluttering. Sommige metodes leen hulle beter daartoe as ander om spesifieke vlakke van die teks te ondersoek. Die voorstel wat dan spesifiek gemaak word deur Hasel is 'n multipleks benadering. Sy voorstel word geskoei op die kanoniese benadering van Childs. In 'n vorige gedeelte is daar reeds aandag gegee aan die feit dat Hasel 'n ondersteuner is van Childs se kanoniese benadering.

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

5.11 Samevatting

In die voorafgaande hoofstuk is daar sekere ooreenkomste tussen Childs en ander individue aangedui. Dit het die funksie om Childs in perspektief te sien. Die benadering van Childs is vergelyk met 'n verskeidenheid teoloë, met uiteenlopende benaderings. Uit die hoofstuk het dit duidelik geword dat Childs 'n kind van sy tyd is.

Sekere fasette van die kanoniese benadering behoort nie eksklusief tot Childs se metode nie. Dit het veral geblyk uit die gedeelte wat aandag gegee het aan Childs se verhouding met Barth en von Rad. Die wyse waarop dié twee groot geleerdes die histories-kritiese metode hanteer het, het 'n blywende invloed gehad op Childs se hantering van hierdie metode. In die hantering van die kanoniese benadering slaag Childs nie daarin om aan die invloed van sy mentors te ontkom nie. Die kanoniese benadering bevind homself in dieselfde hermeneutiese tradisie as die historiese kritiek van sy mentors. Childs is ook in gesprek gebring met Sanders ten einde aan te dui wat die verskil tussen Childs en ander teoloë van die kanoniese benadering is.

Die feit dat daar raakpunte is tussen Childs en uiteenlopende benaderings soos dié van Gadamer, Ricoeur, *New Critics*, Jauss en die Yale-skool toon die veelsydigheid van die kanoniese benadering. Dit skep die moontlikheid dat die kanoniese benadering 'n belangrike komponent van 'n pluralistiese lees van die teks kan wees. Dit het veral duidelik geword in die bespreking van Childs teenoor Morgan en Hasel. Dit is juis op hierdie gebied waar die benadering van Childs 'n sleutelfaktor kan wees. Hieraan word daar in 'n later hoofstuk aandag gegee.

Die vraag of Childs die grense van die hermeneutiek verskuif het en of hy steeds binne die vaarwater van sy mentors beweeg is uiters aktueel. Dit is 'n vraag wat deur

Hoofstuk 5 B.S. Childs se verhouding met ander teoloë en nie-teoloë

hierdie studie beantwoord wil word. Die kritici van Childs lewer 'n bydrae om lig op hierdie vraag te werp. Om hierdie rede gaan daar in die gedeelte wat volg aandag gegee word aan die kritiek wat teen en vir die kanoniese benadering uitgespreek word.